

Çalışma Mevzuatı ile İlgili Bilgiler

Doç. Dr. Alper KILIÇ
Rev. 1

www.bandirma.edu.tr

İçerik

- İş Sağlığı ve Güvenliği (İSG)
  - Tarihçe
  - Tanım
  - Mevzuat (genel hatlarıyla)

Tarihsel Dönemler

- Tarih öncesi (2,5 milyon yıl önce insan varlığı – MÖ600 Eski Yunan Medeniyeti doğuşu)
  - Taş devri (MÖ 2,5 milyon – MÖ 3000)
  - Bronz devri (MÖ 3000 – MÖ 1300)
  - Demir devri (MÖ 1300 – MÖ 600)
- Klasik Dönem / İlkçağ (MÖ600 – MS 476 Antik Roma İmparatorluğu' nun sonu)
- Orta Çağ (476 – 1453 İstanbul' un fethi)
- Erken Modern Dönem / Yeni Çağ (1453 – 1789 Fransız İhtilali)
- Modern Dönem / Yakın Çağ (1789 – Günümüz) (Gunner, 2020).

Antik Mısır

- Mısır toplumunun, görevlerin yeniden dağıtım ve tahsisi ekonomisine dayanan olağanüstü organizasyonu, piramitlerin ve büyük tapınakların inşasına olanak sağladı.
- Tıp, firavunun mücadele etmek zorunda olduğu sıkıntıların bir parçası olduğu için, bu organizasyonda doğal olarak yerini buldu. Bu özel görev doktorlara devredildi (Ziskind & Halioua, 2007).

Bir doktor, şantiyede işçinin çıkmış dirseğini yerine oturtuyor.

Antik Mısır

- Bir tıbbi grubun örgütlenmesi 5000 yıl önce Nil kıyısında görülmektedir.
- Mısır yönetimi tarafından bazı doktorlar, aynı görevleri yerine getiren işçi topluluklarının sağlık sorunları ile ilgilenmek üzere görevlendirildi.
- Bu doktorlar işyerinde tıbbın öncüleri olarak görülmektedir.
- Eski Mısır'da tıbbi şifacılar arasında işçilerin tıbbi bakımından sorumlu olanlar vardı.
- Özel ihtiyaçlara bağlı olarak, idare tıbbi personeli madenlere ve taş ocaklarına, büyük inşaat alanlarına, kraliyet nekropollerine, tapınaklara ve büyük çiftlik arazilerine atadı (Ziskind & Halioua, 2007).

Imhotep (-2800)

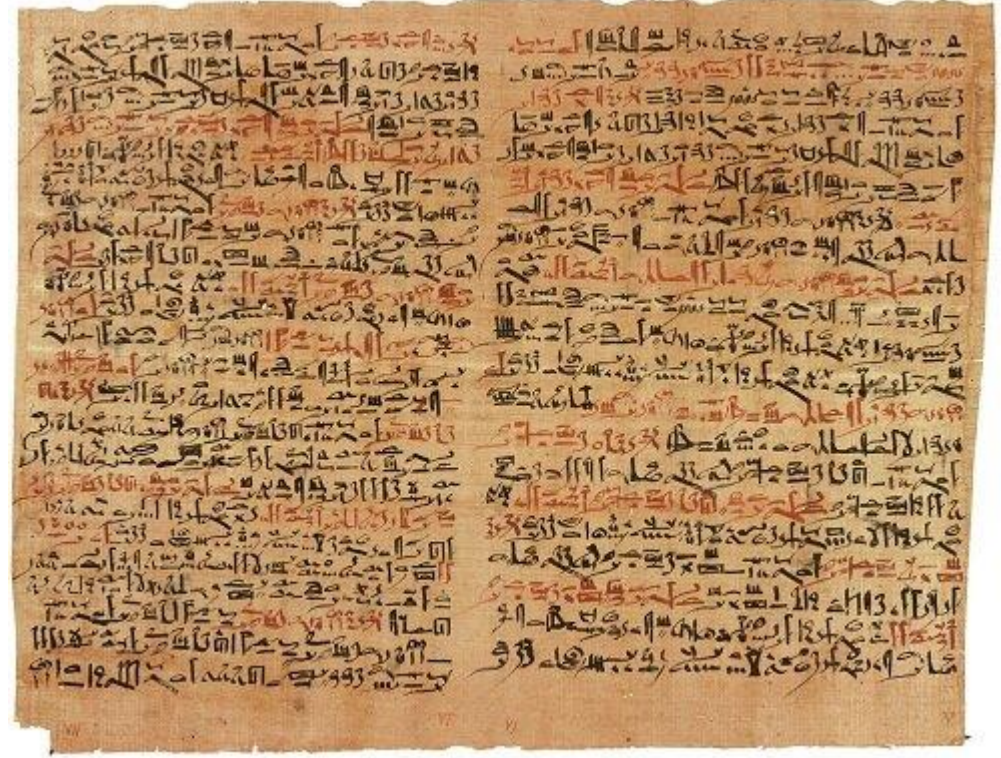
- En ünlü Mısırlı doktor, aynı zamanda baş rahip, yazar ve Kral Djoser'in veziri olan Imhotep'ti.
- Tamamen taştan yapılmış ve insanlar tarafından bir araya getirilen ilk piramit olan Sakkara Basamaklı Piramidi'nin mimarıdır (Spicer, 2020).

Imhotep

Imhotep (-2800)

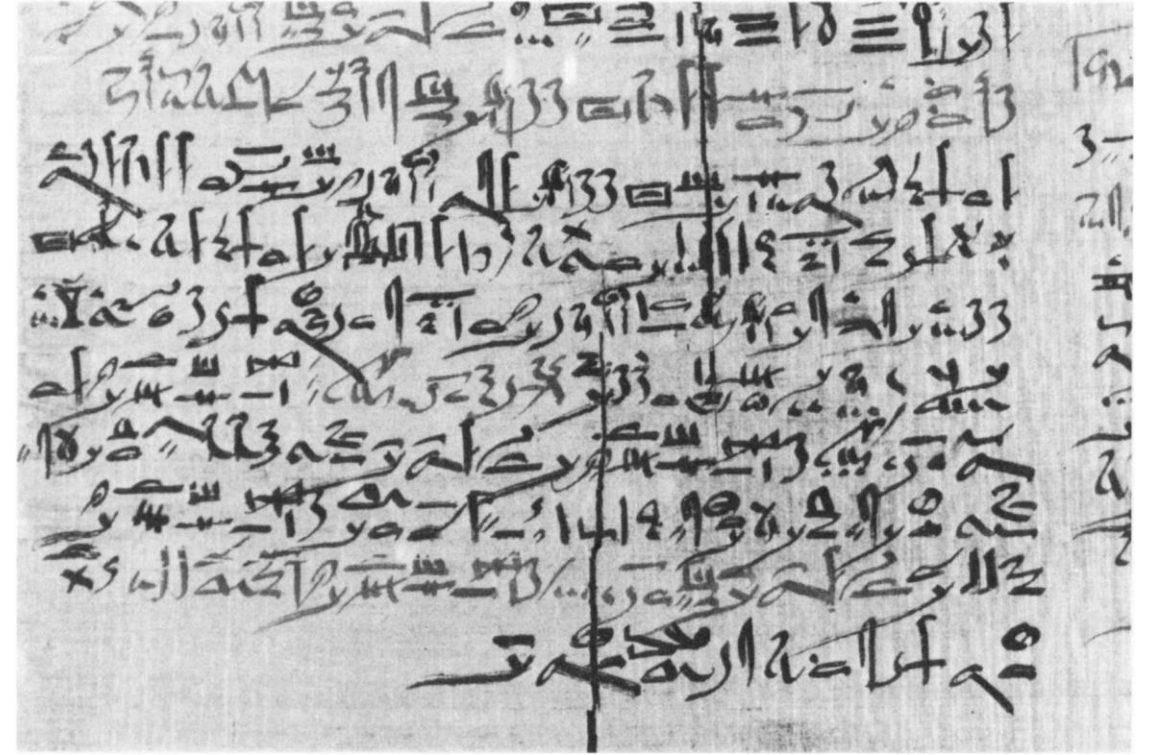
- Imhotep'in en bilinen yazıları tıbbi metinlerdir.
- Neredeyse 5 metre uzunluğundaki papirüste, 48 tane yaralanma vakasının türü, hastanın muayenesi, tanı ve tedavisi detaylı olarak anlatılmaktadır (Spicer, 2020).

Edwin Smith Papyrus - 1862

Imhotep (-2800)

- Konu: Omurga incinmelerine ilişkin talimatlar
- Muayene: Omurga kolonunun bir omurundaki burkulmayı incelemeniz gerekirse, ona şunu söylemelisiniz: Şimdi bacaklarınızı uzatın, ikisini de tekrar kasın. Her ikisini de uzattığında, omurganın omurunda neden olduğu ağrı nedeniyle ikisini de hemen kasılır.
- Tanı: Onunla ilgili olarak şunu söylemelisiniz: "Omurga kolonunun omurunda burkulma olan biri. Tedavi edeceğim bir rahatsızlık.
- Tedavi: Onu sırtüstü yatırmalısın: bunu onun için yapmalısın ... (Beasley, 1982).

Edwin Smith papirüsünün tamamlanmamış sırt ağrısı vakasını içeren son kısmı (Brandt-Rauf & Brandt-Rauf, 1987).

+ 2020

- Papirüs' ün eksik kısmının nerede olduğu henüz bilinmemektedir.
- Ya da birileri bulmuş olabilir mi?

Hammurabi

- Babil hükümdarı Hammurabi, MÖ 2000 civarında Hammurabi Kanunları' nı geliştirdi.
- O dönemde ülkenin tüm yasalarını kapsıyordu.
- Kanun ile Hammurabi adil bir hükümdar olduğunu göstermiş ve diğer Mezopotamya krallarının izlediği bir emsal oluşturmuştur (Goetsch, 2015).

Babil, Al Hillah

Hammurabi (ayakta), kraliyet nişanını Shamash'tan (veya muhtemelen Marduk'tan) alırken tasvir edilmiştir.

Hammurabi

- Arkeolog Jean Vincent Scheil'in 1901'de Susa, Elam'da bulduğu (bugünkü Huzistan, İran) ve Fransa'ya taşıdığı Hammurabi Kanunları'nın yazılı olduğu stel, Louvre Müzesi'nde sergilenmektedir.
- Güvenlik ve sağlık açısından yasanın önemi:
  - Yaralanmalar,
  - Doktorlar için izin verilen ücretler
  - Başkalarını yaralayanlar için para cezaları içermesidir.
- Yaralanmalarla ilgili olarak:
  - *"Bir adam, bir başkasının gözünün kaybına neden olmuşsa, kendi gözünü de kaybedecektir."*

Akatça dilinde çivi yazısı ile yazılmış olan 282 madde

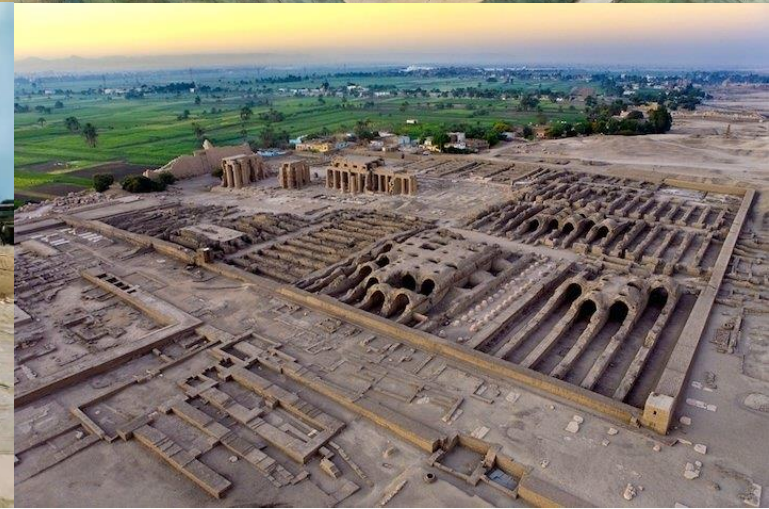
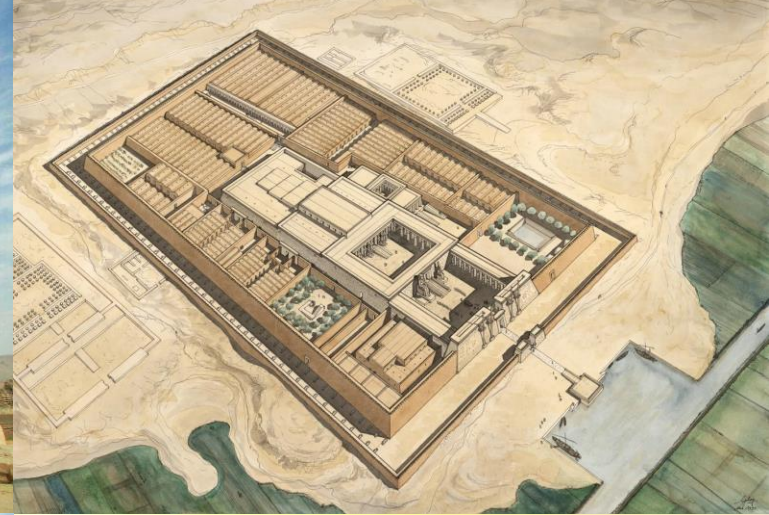
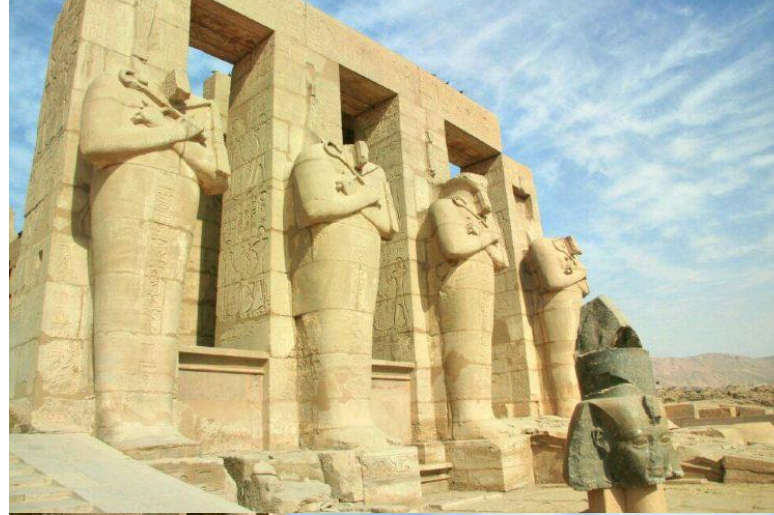
Ramesse II

- Mısır'ın en güçlü firavunu sayılan Ramses II (MÖ 1279–1213) adını taşıyan Ramesseum isimli tapınağı inşa ettirir.

Ramesse II

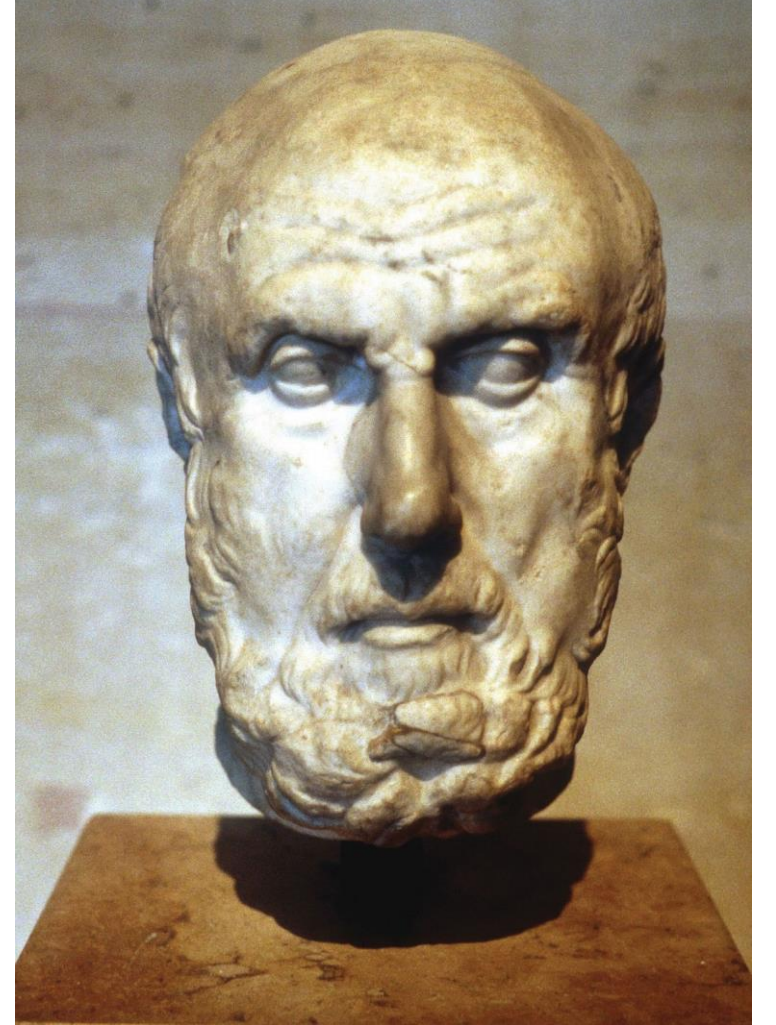
- Devasa yapıyı inşa etmeye yetecek işgücünün bakımını sağlamak için:
  - Endüstriyel bir tıbbi hizmet oluşturmuş,
  - Nil'de her gün yıkanmalarını istemiş,
  - Düzenli tıbbi muayeneler yapılmış,
  - Hasta işçiler izole edilmiştir (Goetsch, 2015).

Hippocrates (MÖ 460 - 370)

- Hipokrat, MÖ 400 yılı civarında çevresel ve iklimsel faktörlerin insan sağlığındaki rolü hakkında "On Airs, Waters ve Places" adlı çalışmayı yazmıştır.
- Bu faktörlerin hava durumu, mevsimler, hakim rüzgarlar, hava ve su kalitesi ve coğrafi konumu içerdiği düşünülüyordu.
- Ayrıca kurşunun zehir özelliklerini de tanıdığı söyleniyor.
- Şu anda, Hipokrat'ın ileri görüşlülüğüne uygun olarak, iş sağlığı uzmanları, birçok çevresel maruziyetin işçi sağlığı için dikkat çekici olduğunu belirlediler (Friis, 2016).

Romalılar (MÖ 753 - MS 476)

- Romalılar, inşaat projelerinin kalıntılarından da görülebileceği gibi, hayati derecede güvenlik ve sağlıkla ilgileniyorlardı. Romalılar su kemerleri, kanalizasyon sistemleri, hamamlar, tuvaletler ve iyi havalandırılmış evler inşa ettiler (Goetsch, 2015).
- Pliny the Elder (MS 23–79), kükürt ve çinkonun toksik özelliklerine dikkat çekmiştir. Ayrıca, toz ve metal dumanlarına karşı korunmak için bir hayvanın mesanesinden yapılmış bir maske icat etmiştir (Friis, 2016).

Erken Modern Dönem - Yeniçağ

Paracelsus (1493 - 1541)

- Asıl ismi Philippus Aureolus Theophrastus Bombastus von Hohenheim!
- Paracelsus, işyeri gibi çevresel ortamlarda bulunan kimyasalların toksik etkilerini inceleyen bir bilim dalı olan toksikolojinin kurucusu olarak kabul edilmektedir.
- Katkıları arasında bir doz-tepki ilişkisi kavramı vardı, yani bir zehirin etkileri, uygulanan doz miktarı ile ilgilidir.
- Bir başka kavramsal buluş, Paracelsus'un kimyasalların hedef organ özgüllüğü kavramıydı (Friis, 2016).
- "Von der Berggaucht und anderen Bergkrankheiten" (On Miner's Sickness and Other Miner's Diseases) eseri 1567' de yayınlanmıştır. Paracelsus, madenci hastalıkları ve çeşitli mineral ve metallerin insan organizması üzerindeki etkilerini gözlemlemiştir (Corn, 1975).

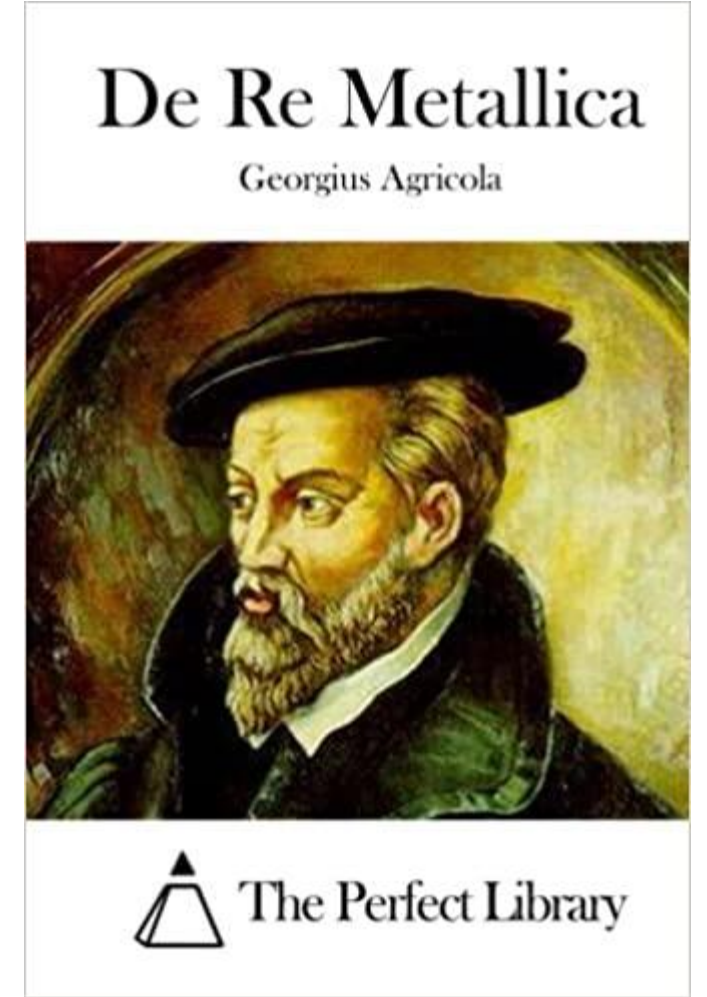

Erken Modern Döner - Yeniçağ

Agricola (1494-1555)

- Georgius Agricola Almanya'da yaşıyordu. 1556'da madencilik'in çevresel ve mesleki tehlikelerini anlatan kitabı "De Re Metallica" (On the Nature of Metals), ölümünden sonra yayınlandı (Friis, 2016).
- Agricola, eserinde madenlerde havalandırma ihtiyacını vurgulayarak ve madenlere temiz hava vermek için kullanılabilecek çeşitli cihazları göstermiştir (Goetsch, 2015).

Erken Modern Dönem - Yeniçağ

Bernardino Ramazzini (1633-1714)

- İş hekimliğinin babası kabul edilir.
- De Morbis Artificum Diatriba (Diseases of Workers) isimli meslek hastalıkları kitabını 1700 yılında yayınlamıştır.
- 53 farklı meslek ile ilişkili rahatsızlıkları tespit etmiştir.
- Ramazzini, işçilerin uğradığı hastalıklar ve meslekler arasında kesin paralellikler kurmuştur.
- Ramazzini'nin yazdıklarının çoğu bugün hala geçerlidir (Goetsch, 2015).

D E
MORBIS ARTIFICUM
DIATRIBA
BERNARDINI RAMAZZINI
IN PATAVINO ARCHI-LYCEO
Practicæ Medicinæ Ordinariæ
Publici Profefforis,
ET NATURÆ CURIOSORUM COLLEGÆ.
Illustris, & Excellentis. DD. Eiusdem
ARCHI-LYCEI
MODERATORIBUS.
D.

MUTINÆ M.DCC.

Typis Antonii Capponi, Impressoris Episcopalis.
Superiorum Consensu.

Ma

Erken Modern Dönem - Yeniçağ

Bernardino Ramazzini (1633-1714)

- Ramazzini eserinde şöyle der:
- "Hipokrat, Affections isimli eserinde "Bir hastanın evine geldiğinizde, ona ne tür ağrıları olduğunu, onlara neyin yol açtığını, kaç gündür hasta olduğunu, bağırsakların çalışıp çalışmadığını ve ne tür yiyecekler yediğini sormalısınız." diyor. Ben bir soru daha eklemeye cüretini gösteriyorum: "Hasta hangi mesleği icra etmektedir?"

D E
MORBIS ARTIFICUM
DIATRIBA
BERNARDINI RAMAZZINI
IN PATAVINO ARCHI-LYCEO
Practicæ Medicinæ Ordinariæ
Publici Profefforis,
ET NATURÆ CURIOSORUM COLLEGÆ.
Illustris, & Excellentis. DD. Eiusdem
ARCHI-LYCEI
MODERATORIBUS.

D.

MUTINÆ M. DCC.

Typis Antonii Capponi, Impressoris Episcopalis.
Superiorum Consensu.

1711

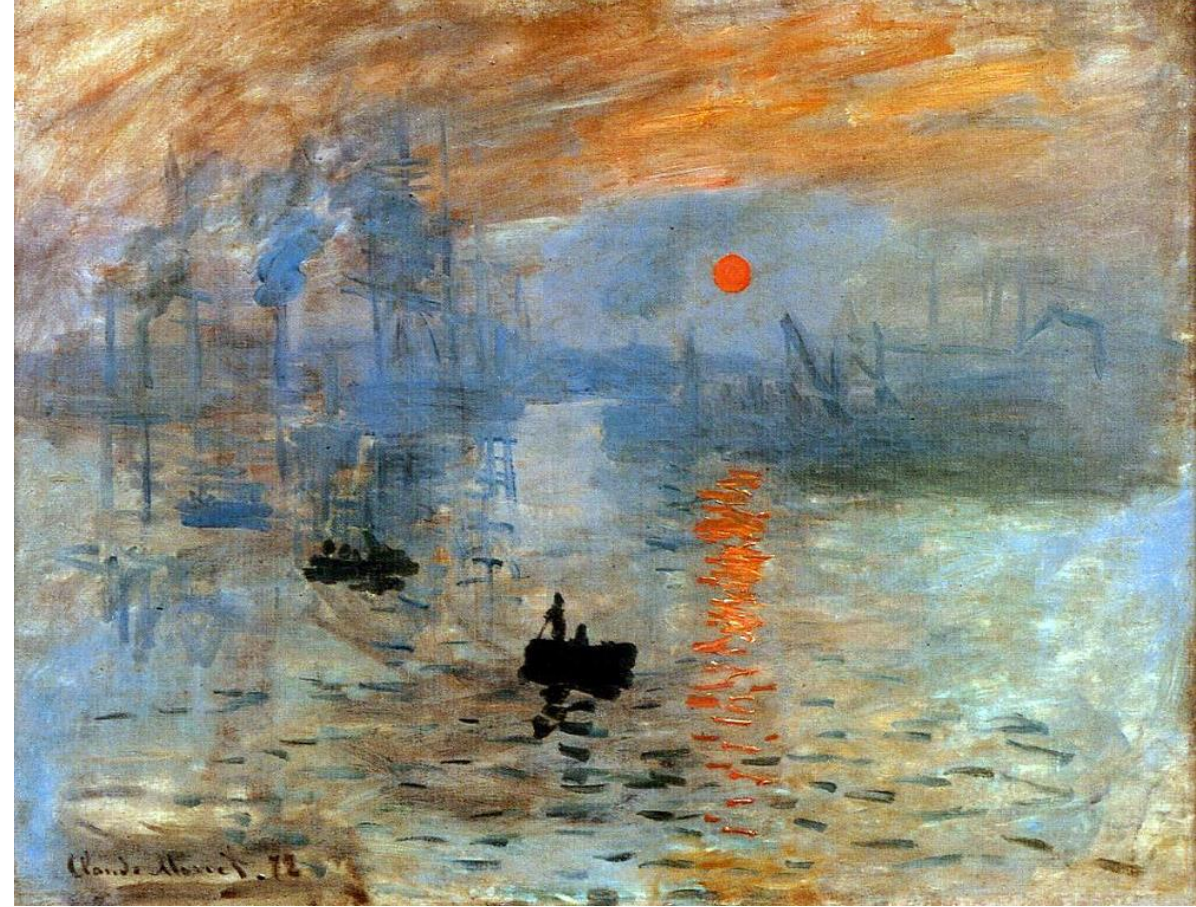

Yakın Çağ

- Avrupa' da İSG düzenlemeleri, ekonomilerin sanayileşmesinin neden olduğu sosyal sorunlara pragmatik bir yanıt olarak Avrupa'da geliştirilmiştir.
- İngiltere 1820' lerde ilk İSG düzenlemesini uygularken, İtalya İSG' yi ancak yirminci yüzyılın başında düzenlemeye başlamıştır.
- İkinci Dünya Savaşı sonrası dönem, İSG yönetmeliğinin Avrupa çapında genişlemesine ve devletin uygulama faaliyetlerine proaktif bir şekilde dahil olmasına tanık olmuştur (Canciani, 2019).

Sanayi Devrimi

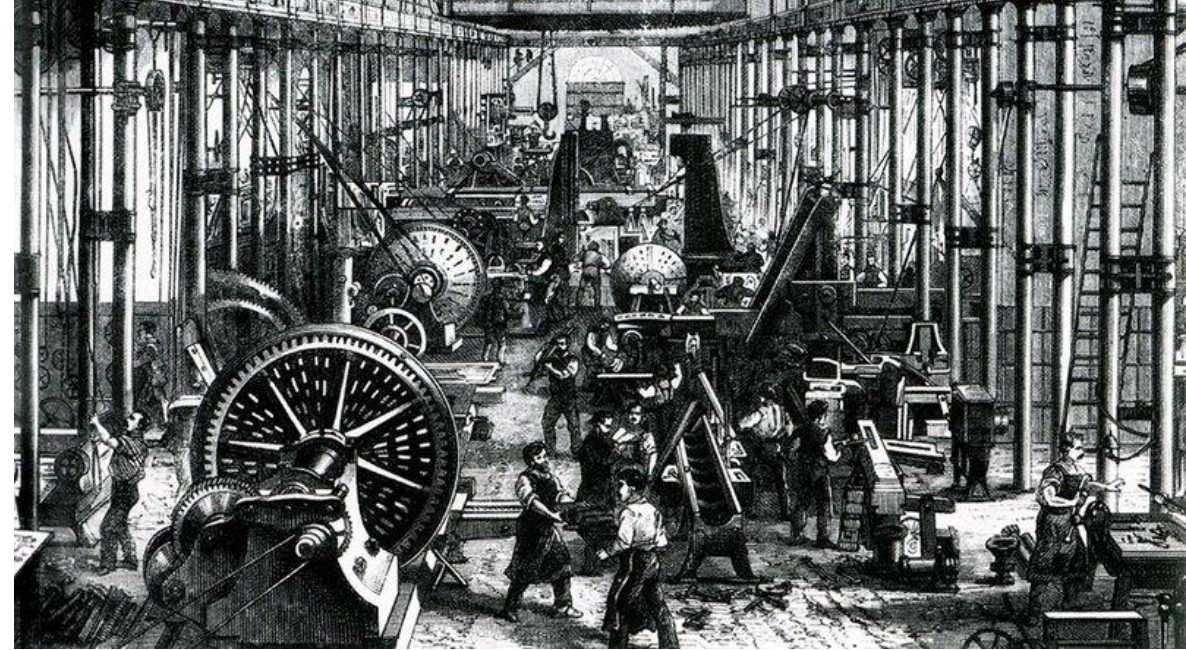
- Sanayi Devrimi, mal üretme yöntemlerini sonsuza dek değiştirmiştir. Sanayi Devrimi'nin yarattığı üretim değişiklikleri şu şekilde özetlenebilir:
  - İnsanların ve hayvan gücünün yerini alacak cansız gücün (yani buhar gücü) tanıtılması
  - Makinelerin insanlar için ikame edilmesi
  - Ham maddeleri dönüştürmek için yeni yöntemlerin tanıtımı
  - İş bölümü ile sonuçlanan iş organizasyonu ve uzmanlaşması (Goetsch, 2015).

Claude Monet, *Sunrise* in 1872.

Sanayi Devrimi

- Bu değişiklikler, işçilerin güvenliği ve sağlığına daha fazla odaklanılmasını gerektirmiştir.
- Buhar gücü ve makineler hayati tehlike oluşturan yaralanma potansiyelini önemli ölçüde artırmıştır.
- Hammaddelerin dönüştürülmesinde kullanılan yeni yöntemler, yeni yaralanma ve hastalık risklerini de beraberinde getirmiştir (Goetsch, 2015).

Sanayi Devrimi

Louis René Villermé

- 1840 yılında yazdığı "Pamuk, Yün ve İpek Fabrikalarında Çalışan İşçilerin Fiziksel ve Manevi Durumu Tablosu" isimli eserinden:
- Fransa' da 4-5 yaşlarından itibaren çocuklar çalıştırılmakta olup görünüşleri çok cılızdır.

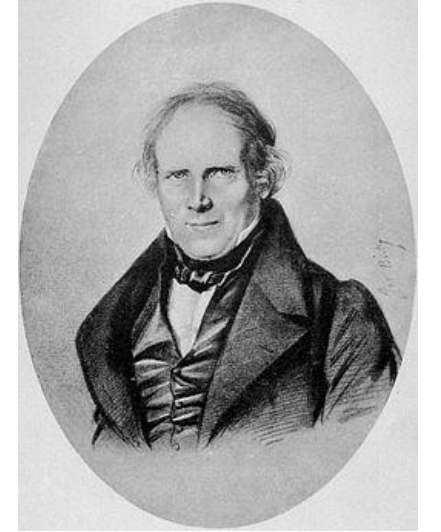

TABLEAU
DE
L'ÉTAT PHYSIQUE ET MORAL
DES OUVRIERS

ANALYSE
DANS LES MANUFACTURES DE COTON, DE LAINE ET DE SOIE.

OUVRAGE
PUBLIÉ PAR ORDRE ET SOUS LE PATRONAGE DE L'ACADÉMIE DES SCIENCES, DES LETTRES ET DES BEAUX-ARTS.

PAR M. VILLERMÉ,

MÉDECIN DE CETTE ACADEMIE.

TOME PREMIER.

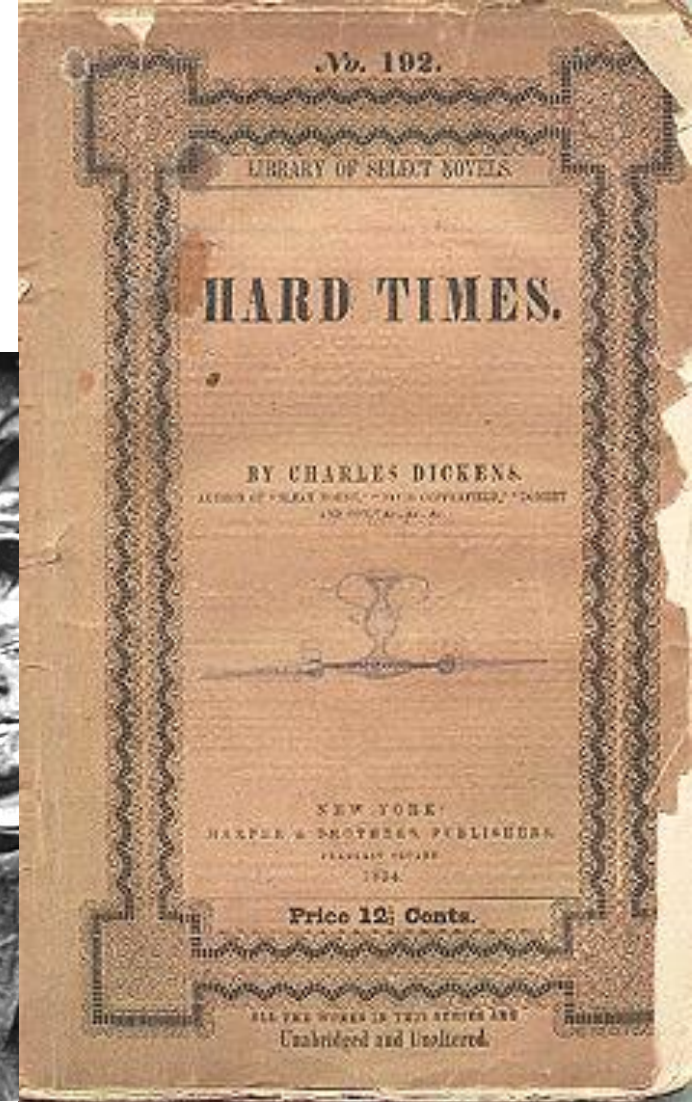
PARIS.
JULES RENOUARD ET Ce, LIBRAIRES,
RUE DE TOURNAI, N. 6.

1840.

Sanayi Devrimi

İngiliz Hastalığı

- Raşitizm

Sanayi Devrimi

Factory Act 1802

- İngiltere' deki ilk İSG mevzuatı.
- Act for the preservation of the Health and Morals of Apprentices and others employed in Cotton and other Mills, and Cotton and other Factories 1802

Sir Robert Peel, 1st Baronet

ILO

(International Labour Organization)

- 1919, I. Dünya Savaşı sonrası
- Belçika, Küba, Çekoslovakya, Fransa, İtalya, Japonya, Polonya, Birleşik Krallık ve Amerika Birleşik Devletleri.
- 4 route des Morillons, CH-1211, Genève 22, Switzerland
- Türkiye 1932' de taraf olmuştur.

ILO

155 Sayılı Sözleşme

- Occupational Safety and Health Convention, 1981

12/1/2004

İş Sağlığı ve Güvenliği ve Çalışma Ortamına İlişkin
155 Sayılı Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun
Bulunduğu Hakkında Kanun

Kanun No. 5038

Kabul Tarihi : 7.1.2004

MADDE 1. — Uluslararası Çalışma Örgütü Genel Konferansı'nın 1981 yılında Cenevre'de yapılan 67 nci oturumunda kabul edilen "İş Sağlığı ve Güvenliği ve Çalışma Ortamına İlişkin 155 Sayılı Sözleşme"nin onaylanması uygun bulunmuştur.

MADDE 2. — Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3. — Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

WHO

World Health Organization

- 7 Nisan 1948
- Avenue Appia 20 1211 Geneva
- Türkiye kurucu ülkelerden biridir, 1949' da taraf olmuştur.

World Health
Organization

Joint ILO/WHO Committee

İSG Tanımı

- İş sağlığı şunları hedeflemelidir: tüm mesleklerde çalışanların en yüksek düzeyde fiziksel, zihinsel ve sosyal refahının teşvik edilmesi ve sürdürülmesi; işçilerin çalışma koşullarından kaynaklanan sağlık durumundan ayrılmalarının önlenmesi; çalışanların sağlık açısından olumsuz faktörlerden kaynaklanan risklerden korunması; işçinin fizyolojik ve psikolojik yeteneklerine uygun bir mesleki ortama yerleştirilmesi ve bakımı; ve özetlemek gerekirse: işin insana ve her insanın işine uyarlanması.

Türkiye

- 6331 Sayılı Kanun
- İlgili Yönetmelikler

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ KANUNU

Kanun Numarası	: 6331	
Kabul Tarihi	: 20/6/2012	
Yayımlandığı Resmî Gazete	: Tarih : 30/6/2012	Sayı : 28339
Yayımlandığı Düstur	: Tertip : 5	Cilt : 52

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam ve Tanımlar

Amaç

MADDE 1 – (1) Bu Kanunun amacı; işyerlerinde iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması ve mevcut sağlık ve güvenlik şartlarının iyileştirilmesi için işveren ve çalışanların görev, yetki, sorumluluk, hak ve yükümlülüklerini düzenlemektir.

Kaynaklar

- Abrams, H. K. (2001). A Short History of Occupational Health. *Journal of Public Health Policy*, 22(1), 34-80.
- Alli, B. O. (2008). *Fundamental Principles of Occupational Health and Safety*. Geneva: ILO.
- Beasley, A. (1982). The origins of orthopaedics. *Journal of the Royal Society of Medicine*, 75, 648-655.
- Brandt-Rauf, P., & Brandt-Rauf, S. (1987). History of Occupational Medicine: Relevance of Imhotep and the Edwin Smith Papyrus. *British Journal of Industrial Medicine*, 44(1), 68-70.
- Canciani, D. (2019). *The Politics and Practice of Occupational Health and Safety Law Enforcement*. Cham: Palgrave Macmillan.
- Corn, J. K. (1975). Historical Perspective to a Current Controversy on the Clinical Spectrum of Plumbism. *Health and Society*, 93-108.

Kaynaklar

- Friis, R. H. (2016). Occupational Health and Safety: For the 21st Century. Burlington: Jones & Bartlett Learning.
- Goetsch, D. L. (2015). Occupational Safety and Health for Technologists, Engineers, and Managers. Harlow: Pearson Education Limited.
- Gunner, J. (2020). Historical Eras: List of Major Time Periods in History. (Your Dictionary) Retrieved Aralık 26, 2020, from <https://examples.yourdictionary.com/historical-eras-list-of-major-time-periods-in-history.html>
- Spicer, J. V. (2015). The Sunday Section: Ancient Egypt - Medicine. Retrieved Aralık 20, 2020, from <https://www.joyvspicer.com/joy-blog/2015/08/the-sunday-section-ancient-egypt16html>
- Ziskind, B., & Halioua, B. (2007). Occupational medicine in ancient Egypt. Medical Hypotheses, 69, 942–945.